

Između Rima i Jeruzalema: križ u centru Herrscherbild kompozicije

Varijacije prikaza Adoracija križa, s Petrom s jedne i Pavlom s druge strane križa, na vrhu kojega je Kristov monogram, pojavile su se u Rimu tijekom druge polovine 4. stoljeća. Raznoliki primjeri u različitim umjetničkim tehnikama ilustriraju popularnost ove teme. Uzvišen Kristov monogram upućuje na rimski vojni stijeg i Konstantinov labarum sa signum Dei, koji mu se ukazao prije bitke kod Milvijskog mosta 312., u kojoj je porazio Maksencija. Dakle, Petar i Pavao klanjaju se simbolima prošlosti grada. Vjeruje se da su ovi prikazi bili popularni u drugoj polovini 4. stoljeća zbog jeruzalemske tradicije, koju je započeo biskup Ćiril Jeruzalemski 351., a prema kojoj je rajski križ viđen na nebu iznad grada. Ćiril je uveo blagdan posvećen tome događaju, posvetivši mu 7. svibnja u jeruzalemskom liturgijskom kalendaru, što se slavi još i danas. Ovdje razlažem tezu kako je jeruzalemska tradicija izazvala vizualni odjek u Rimu upravo u kompoziciji Poklonstva križu. Križ / stup s labarumom na vrhu može predstavljati Golgotu, Kristovu pobjedu nad smrću te križ njegova drugog dolaska, no u drugoj polovini 4. stoljeća, kada se kompoziciji dodaju Petar i Pavao, oni imaju ulogu svjedoka lokalne orijentacije, poručujući kako je Konstantinova vizija - prva, velebna, svijetleći znak pobjedonosnog križa na nebu - ipak rimskoga podrijetla. Kompozicija Poklonstva s Pavlom i Petrom bez Kristova monograma postala je popularna u šestom i sedmom stoljeću u palestinskoj umjetnosti. Vremenska razlika upućuje da se radi o neovisnoj skupini, bez izravne veze s rimskom inačicom, iako sličnosti u kompoziciji daju naslutiti upravo suprotno. Rimski se predstavnici, Petar i Pavao, pojavljuju ponovno, ovaj put klanjajući se ili štiteći križ Svetoga groba. Čini se da su, bez obzira na vremenski jaz, rimski prikaz Poklonstva križu te njemu paralelna palestinska kompozicija, promovirali i glorificirali mjesto, uvodeći križ u Herrscherbild. U četvrtome stoljeću, s Kristovim monogramom na Konstantinovom stijegu - to je Rim. U šestome i sedmom stoljeću s monumentalnim križem, bilo na brdu, s Kristom ili bez njega - to je Jeruzalem. Palestinski primjeri pokazuju ponovnu uporabu rimske kompozicije i predstavnika, Petra i Pavla, prilagodivši ih lokalnim prilikama sa svrhom da se pojača intenzitet ili potvrdi autentičnost lokalne baštine i svetih mjesta (loca sancta).

Prijevod s engleskoga: Sara Marković